

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์ความเชื่อเรื่องการเข้าทรงของชาวพุทธในเขตเทศบาลนครลำปาง” มีวัตถุประสงค์ในการวิจัยดังนี้ ศึกษาแนวคิดความเชื่อเรื่องการเข้าทรง ศึกษาแนวความคิดความเชื่อเรื่องการเข้าทรงในคัมภีร์พระพุทธศาสนา และวิเคราะห์ความเชื่อเรื่องการเข้าทรงของชาวพุทธในเขตเทศบาลนครลำปาง จากการศึกษาพบว่า

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

ความเชื่อเรื่องการเข้าทรงของชาวพุทธในเขตเทศบาลนครลำปาง มีแนวคิดต่อการปฏิบัติตนในการดำเนินชีวิตคือ

๕.๑.๑ แนวคิดความเชื่อเรื่องการเข้าทรง

ความเชื่อของมนุษย์นั้นเกิดมาจากความกลัว เมื่อกลัวจึงต้องหาสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่อยู่รอบๆ ตัวที่เชื่อว่าสิ่งที่เห็นนั้นศักดิ์สิทธิ์บริสุทธ์วิเศษกว่าตนเองมีอำนาจทำให้เกิดได้ตายได้ให้ชั่วได้ให้ดีได้ควรแก่การเคารพบูชาและควรมอบให้ซึ่งเครื่องเช่นสังเวีย ซึ่งความเชื่อเหล่านี้ก่อให้เกิดพิธีกรรมต่างๆ ขึ้นตามความเชื่อของตนหรือของกลุ่มของตน พัฒนาการของการเข้าทรงน่าจะมีมาก่อนสมัยพุทธกาล เพราะในสมัยพุทธกาลพระพุทธองค์ทรงให้ภิกษุเว้นขาดมิให้กระทำเป็นร่างทรงหรือคนทรงเจ้า เนื่องจากเป็นการเลี้ยวซีกโดยทางผิด เพราะเป็นเดรัจฉานวิชาซึ่งไม่ใช่แนวทางที่ถูกต้องในการบรรลุมรรคผลนิพพาน การทรงเจ้าเข้าผีแบบประเพณีดั้งเดิม เป็นการทรงเจ้าเข้าผีในชุมชนชนบท ส่วนใหญ่เป็นการทรงเจ้าเข้าผีที่มีรากฐานมาจากความเชื่อและพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาดั้งเดิม ในชุมชนในเขตภาคเหนือยังพบเห็น “คนทรง” หรือ “ม้าขี่” ที่ยังคงทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการติดต่อสื่อสารกันระหว่างคนและผีอย่างเหนียวแน่น การเข้าทรง” หรือ “การลงผี” นี้เองได้กลายเป็นพิธีกรรมสำคัญที่พบเห็นได้ในทุกหมู่บ้านในเขตภาคเหนือที่จะทำให้คนในชุมชนสามารถได้ พบปะติดต่อสื่อสารและขอความช่วยเหลือจากผีที่ชาวชุมชนให้ความสำคัญ รวมทั้งการเลี้ยงหรือเซ่นไหว้เป็นประจำทุกปีแสดงให้เห็นว่าความเชื่อเรื่องการเข้าทรงมีบทบาทในวิถีชีวิตของคนในชนบทเป็นอย่างมากและมีระยะเวลาที่ยาวนาน

การเข้าทรงแบ่งได้ออกเป็น ๓ ประเภท คือการเข้าทรง การทรงเจ้า การเข้าผี การเข้าทรง การทรงเจ้า หรือ การเข้าผี มีความหมายที่ไม่เหมือนกันโดยจำแนกจากการประทับร่างทรง

ของลำดับชั้นของเทพ เทวดา หรือผีชั้นต่ำ ในการเข้าทรงการประทับร่างทรงของแต่องค์ก็ไม่เหมือนกัน และจุดมุ่งหมายในการมาเข้าทรงก็แตกต่างกันพิธีกรรมของการเข้าทรง เป็นแสดงออกถึงสัญลักษณ์ของค่านิยม หรือความเชื่อ ซึ่งลักษณะสำคัญของพิธีกรรมส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับศาสนาและความเชื่อเรื่องผีพิธีกรรมก็แบ่งออกเป็น ๒ พิธีกรรม คือ พิธีกรรมที่เป็นส่วนของร่างทรงที่ต้องกระทำ และ พิธีกรรมที่ในส่วนของการให้บริการ พิธีกรรมในการเข้าทรงมีด้วยกันทั้งหมดดังต่อไปนี้ พิธีครอบครูเป็นพิธีกรรมที่สำคัญ สำหรับผู้ที่เป็ร่างทรงใหม่พิธีตั้งหิ้งเจ้า พิธีไหว้ครูประจำปี ส่วนพิธีกรรมที่ในส่วนของการให้บริการ เช่น รักษาโรคภัยไข้เจ็บ การพยากรณ์ดวงชะตา การสะเดาะเคราะห์ การตั้งชื่อและหาฤกษ์ยาม การให้ศีลให้พรให้บารมี และการให้คำแนะนำปรึกษาในเรื่องต่างๆ สาเหตุที่มีผู้มารับบริการมีหลายสาเหตุดังนี้ ความล้มเหลวของการรักษาโดยแพทย์แผนปัจจุบัน ผู้รับบริการยังมีพื้นฐานความเชื่อและศรัทธาในเรื่องการเข้าทรงและพิธีกรรมทางไสยศาสตร์มาก่อน การถูกชักชวน มีความทุกข์ ไม่ว่าจะทุกข์กายหรือทุกข์ใจ ความอยากรู้ อยากเห็น หรือต้องการมาดู มาทดลอง และพิสูจน์ มีคำถามหรือปัญหาบางอย่างที่ไม่สามารถหาคำตอบได้ด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์การเข้าทรงตามความเชื่อท้องถิ่นมีอยู่ด้วยกัน ๒ แบบ คือ การทรงเจ้าเข้าผีแบบประเพณีดั้งเดิม เป็นการทรงเจ้าเข้าผีในชุมชนชนบท และ การเข้าทรงผสมกับความเชื่อท้องถิ่นเป็นการเข้าทรง ในชุมชนกึ่งเมือง เขตชานเมืองและหัวเมืองต่างๆ เน้นเรื่องของความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับวิญญาณหรือผีที่สำคัญในระดับเหนือชุมชนเฉพาะท้องถิ่น การทรงเจ้าเข้าผีเป็นส่วนหนึ่งของการใช้ไสยศาสตร์และกระแสนุพุทธพาณิชย์ในสังคมไทยสมัยใหม่ การทรงเจ้าเข้าผีเป็นสิ่งที่มียู่แล้วในวัฒนธรรมไทยดั้งเดิม แต่ได้รับการปรับเปลี่ยนและนำเสนอความหมายที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของประชากรในเมือง

ลัทธิทรงเจ้าเข้าผีมีความเชื่อเรื่องวิญญาณและอำนาจศักดิ์สิทธิ์เป็นศูนย์กลางของลัทธิความเชื่อที่ว่าอำนาจบารมีขององค์เทพสามารถช่วยแก้ปัญหาโลกนี้ให้กับมวลมนุษยชาติได้ หากองค์เทพได้รับการสวดอ้อนวอนและบูชาอย่างเหมาะสม และการทรงเจ้าเข้าผีในกรุงเทพมหานครเขตปริมณฑล และตัวเมืองใหญ่ ลักษณะพิเศษของพิธีทรงเจ้าเข้าผีในกลุ่มนี้ได้แก่ การเข้ามาขององค์เทพจากความเชื่อและพิธีกรรมของศาสนาต่างๆ เช่น ที่มาจากอินเดีย จีน ไต้หวันและญี่ปุ่น ผสมผสานกับความแพร่หลายขององค์เทพที่เป็นวิญญาณของพระมหากษัตริย์ไทยในอดีต ที่มีบทบาทสำคัญสำคัญทั้งในประวัติศาสตร์ชาติไทยและประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

๕.๑.๒ ศึกษาแนวคิดความเชื่อเรื่องการเข้าทรงในคัมภีร์พระพุทธศาสนา

ในทัศนะของพระพุทธศาสนาที่มีต่อแนวคิดเรื่องการเข้าทรง ในคัมภีร์พระไตรปิฎกที่วางด้วยหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับกรรม และการเวียนว่ายตายเกิดในสังสารวัฏ ของหมู่สัตว์ทั้งหลาย ปฏิจจสมุปบาท เป็นหลักธรรมที่สำคัญที่ใช้อธิบายกระบวนการและปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นใน

ชีวิตของมนุษย์โดยเฉพาะเรื่องการเกิดทุกข์และการดับทุกข์แต่ส่วนที่จะเกี่ยวกับแนวคิดเรื่องร่างทรง นั้นน่าจะเป็นเรื่องวิญญาน พระพุทธองค์ทรงใช้ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ และจตุปปตญาณ ทำให้พระองค์ทรงทราบชัดว่าคนและสัตว์ตายแล้วเกิดอีกเพราะวิญญานยังไม่ดับลงอย่างเด็ดขาด

ในบริบทที่ได้ยกมาแสดงตามที่ปรากฏในพระไตรปิฎกเรื่องผีจัดว่าเป็นพลังอำนาจภายนอกและมีอิทธิพลต่อมนุษย์ได้ และเรื่องหมอทรงก็เป็นหนึ่งในหลายอาชีพที่พระพุทธองค์ทรงห้ามมิให้ภิกษุกระทำตานั้น แนวคิดเรื่องผีน่ามีมาครั้งก่อนสมัยพุทธกาลเพราะจนถึงสมัยพุทธกาลก็ยังปรากฏให้เห็นได้ว่าผีจะมาในรูปแบบของวิญญานไม่มีร่างกายให้เห็นเป็นปรากฏ การจะแสดงบทบาทอื่นใดให้คนอื่นรับรู้จะโดยวิธีการเข้าสิงร่าง สิ่งที่จะนำมาแสดงให้เห็นว่า ผีเป็นสิ่งที่อยู่หลักธรรมที่แสดงให้เห็นถึงการมีอยู่ของสัตว์โลกซึ่งแบ่งจากลักษณะการเกิด ซึ่งเป็นหลักธรรมที่แสดงให้เห็นว่า ผี เป็นการกำเนิดของสัตว์โลกในลักษณะหนึ่ง หลักธรรมที่ได้แสดงถึงแหล่งกำเนิดของสัตว์โลกในลักษณะที่เป็นไป คือ หลักโยนิ (กำเนิด) ๔ อย่าง โยนิ (กำเนิด) ๔ เป็นการจำแนกสัตว์ตามลักษณะการเกิด ๔ ประเภท ชลาพุชะ อณพุชะ สังเสทชะ และโอปปาติกะ ศัพท์ที่พระพุทธองค์ทรงใช้เรียก "สัตว์ที่ผุดเกิดขึ้น" ว่า"โอปปาติกะ" หรือ"อุปปาติกะ"ซึ่งเป็นประเภทการเกิดอีกแบบหนึ่งที่เป็นชีวิตหลังความตายโอปปาติกะ จากกำเนิด ๔ ที่ว่าถึงการเกิดของ"โอปปาติกะ"น่าจะนำไปสู่แนวคิดเรื่องวิญญานมาเข้าทรงได้

จากข้างต้นพอจะแบ่งได้ว่าการกำเนิดของสัตว์โลกตามลักษณะของการเกิด ๔ ประเภททั้งที่มีร่างกายหรือไม่มีร่างกายให้เห็น จำต้อง สัมผัสได้นั้นย่อมมีแหล่งที่อยู่อาศัยซึ่งแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์โลกที่นั่น ในพระไตรปิฎกได้กล่าวถึง ภูมิ ๔ พระอนุรุทธอาจารย์ได้แสดง จิตตามภูมิชั้นไว้ ๔ ประเภทคือ กามาวจรภูมิ รูปาวจรภูมิ อรูปาวจรภูมิ โลกุตตรภูมิ ภูมิเป็นสถานที่ซึ่งสรรพสัตว์ทั้งหลายจะต้องไปตามบุญกรรมที่ได้กระทำมาในอดีตกาลผ่านมานับไม่ถ้วนแม้ผู้ที่ไม่นับถือพระพุทธศาสนา ถ้าหากทำความดีก็สามารถไปยังภูมิต่างๆ ได้แต่ก็เพียง ๓ ภูมิตานั้นคือกามาวจรภูมิ รูปาวจรภูมิ อรูปาวจรภูมิ ส่วนโลกุตตรภูมิเป็นภูมิของพระอริยเจ้านั้นซึ่งในความเชื่อเรื่องการเข้าทรง ร่างทรง หรือ ม้าขี่มักจะบอกที่มาของภพภูมิของเจ้าที่เข้าทรงว่ามาจากภพภูมิใดบ้าง นอกจากภูมิซึ่งจะเป็นอยู่แล้ว และสิ่งที่จะนำไปสู่การเกิดนั้นต้องแล้วคติ ๕ อย่างที่จะนำไปเกิด คติแปลว่าทางดำเนินที่ไปถึงหรือที่ไปเกิดหลังจากตายแล้วของผู้ที่ยังท่องเที่ยวเวียนว่ายตายเกิดในสังสารวัฏแบ่งตามภาวะของภูมิที่จะไปเกิดมี ๕ อย่างดังกล่าวมาแล้วแต่ถ้าแบ่งโดยถือเอาคุณลักษณะที่ดีและไม่ดีเป็นเกณฑ์ กำหนดคดียกแบ่งเป็น ๒ คือสุคติ – คติที่ดี และทุคติ – คติที่ไม่ดี คติทั้ง ๕ นี้เป็นที่ไปเกิดของสัตว์ผู้ยังติดข้องอยู่ในสังสารวัฏ

และอีกแนวคิดหนึ่งซึ่งเป็นสาระหลักในทางพระพุทธศาสนา เช่นกัน คือแนวคิดเรื่องโลกหน้า (ปรโลก) และการเวียนว่ายตายเกิดก็มีผลต่อแนวคิดเรื่องร่างทรง ความเชื่อในการการมีอยู่ของภพภูมิต่างๆ การเชื่อในการทำกรรมดี กรรมชั่ว หนทางในการนำไปเกิดในภพภูมินั้นตามแรงกรรม

ของตน จะเห็นได้ว่าความเชื่อเป็นมูลเหตุสำคัญในการจะชี้นำให้มนุษย์กำหนดชะตาชีวิตของตนเองในการจะกระทำการสิ่งใด ความเชื่อความศรัทธาในสิ่งใดนั้นสามารถนำมนุษย์ให้กระทำการทั้งกรรมดีและกรรมชั่ว ความเชื่อความศรัทธาในการเข้าทรง จึงอาจเป็นมูลเหตุหนึ่งที่ชี้นำให้ผู้ที่เชื่อกระทำการต่างๆ ทั้งในทางที่ดี หรือทางที่ไม่ได้ ตามที่เจ้าทรงชี้แนะ ด้วยมาจากความเชื่อความศรัทธาในเจ้าทรงในเอง พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงสอนพุทธบริษัทให้มีศรัทธาที่ประกอบด้วยปัญญาที่ถูกต้องที่เป็นสัมมาทิฐิ อันเป็นความเชื่อที่ประกอบด้วยเหตุและผล ซึ่งศรัทธาในพระพุทธศาสนาได้กล่าวมีอยู่ ๔ ประเภทคือ **กัมมสัทธา** หมายถึงเชื่อกฎแห่งกรรม กรรมคือการกระทำ กรรมที่กระทำด้วยเจตนา นั้น **วิปากสัทธา** หมายถึงเชื่อผลของกรรม เป็นความเชื่อที่มาจากกรกระทำที่เป็นเหตุเป็นผล กรรมอย่างนั้น **กัมมัสสกตาสัทธา** เชื่อความที่สัตว์มีกรรมเป็นของของตน , เชื่อว่าแต่ละคนเป็นเจ้าของกรรมจะต้องรับผิดชอบเสวยวิบากเป็นไปตามกรรมของตน **ตถาคตโพธิสัทธา** หมายถึงมั่นใจในองค์พระตถาคตว่า ทรงเป็นพระสัมมาสัมพุทธะส่วนหลักศรัทธาที่อยู่นอกเหนือจาก ๔ อย่างนี้ถือเป็นความเชื่อเฉพาะบุคคลที่ทำให้บุคคลไม่เหมือนกันโดยเฉพาะการเชื่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์อำนาจดลบันดาลไสยศาสตร์และการเข้าทรงมีลักษณะที่ร่วมกันคือ ใช้ศรัทธาเอาความเชื่อเป็นหลักคือไม่เกิดจากการรู้ความจริง นอกจากความเชื่อและความศรัทธาแล้วยังมีหลักธรรมที่เป็นหลักธรรมที่ยึดเหนี่ยวให้สัตว์โลกให้เวียนว่ายตายเกิดอยู่ในวัฏฏะสงสาร

๕.๑.๓ วิเคราะห์ความเชื่อเรื่องการเข้าทรงของชาวพุทธในเขตเทศบาลนครลำปาง

ผลวิเคราะห์ความเชื่อเรื่องการเข้าทรงของชาวพุทธในเขตเทศบาลนครลำปาง พบว่า ความเชื่อเรื่องผี ความเชื่อเรื่องการเข้าทรงของชาวลำปางมีมานานแล้ว เพราะถือว่า ผี คือบรรพบุรุษของตนเองที่ได้ล่วงลับไปแล้วหรือจะเรียกให้เข้าใจง่ายขึ้นคือ ผีบรรพบุรุษนั่นเอง และผีบรรพบุรุษก็ยังออกได้เป็น ๓ ตระกูลใหญ่ คือ ผีผด ผีเม้ง และผีผดซอนเม้ง การเข้าทรงในจังหวัดลำปางมีหลายสำนักทรง และแต่ละสำนักก็มีลักษณะการให้บริการ ที่แตกต่างกัน ตามความถนัดขององค์เจ้าที่มาเข้าทรง ความเชื่อการเข้าทรงมีผลต่อสังคม สามารถแบ่งออกได้เป็น ๒ ด้าน คือ ๑.ด้านความเชื่อการให้คำปรึกษา เช่น ปรึกษาเกี่ยวกับรักษาโรคภัยไข้เจ็บชาวบ้าน ปรึกษาเกี่ยวกับการพยากรณ์ดวงชะตา การสะเดาะเคราะห์ การตั้งชื่อและหาฤกษ์ยาม การให้ศีลให้พรเสริมบารมี ๒.ด้านความเชื่อการเข้าทรง เชื่อว่าร่างทรงคือตัวแทนของผู้เทพผู้มีอำนาจมีอิทธิฤทธิ์ เชื่อว่าเจ้าทรงสามารถยกฐานะทางสังคมและฐานะทางเศรษฐกิจให้ดีขึ้น และเชื่อว่าเจ้าทรงสามารถรักษาโรคภัยไข้เจ็บต่างๆ ให้หายได้ เป็นต้น

สาเหตุสำคัญที่เจ้ามาจับทรงก็คือ มาเพื่อต้องการช่วยเหลือมนุษย์ ในเวลาเดียวกัน สิ่งที่เจ้าจะได้รับจากการช่วยเหลือมนุษย์ก็คือ เจ้าทรงได้มีโอกาสสร้างสมบารมี ซึ่งความดีที่สร้างสมจะทำให้เจ้าได้รับการยกระดับให้เป็นเจ้าที่มีระดับสูง การเป็นร่างทรงนั้น มีทั้งที่เป็นร่างทรงด้วยความเต็มใจ

หรือจำใจ เป็นสภาวะจำยอมกับการรับสภาพการเป็นร่างทรง และมูลเหตุสำคัญที่ทำให้ประชาชนมีความเชื่อหรือสนใจเรื่องการเข้าทรงและร่างทรงอยู่ ๒ ประการ คือ ความกลัวและความ การเข้าทรงมีทั้งผลดีและผลลบต่อคนทรง ร่างทรงหรือคนทรงจะต้องเข้าใจบทบาทและกระบวนการเข้าทรงที่ปลอดภัยต่อร่างกายของตนด้วย เพราะการเข้าทรงแต่ละครั้งย่อมมีผลกระทบต่อร่างกายและจิตใจของคนทรงถ้าไม่สามารถควบคุมร่างกายและจิตใจจะส่งผลกระทบทำให้คนทรงอาจกลายเป็นคนขาดสติและสามารถเป็นบ้าไปได้โดยง่าย

คุณค่าของการเข้าทรงมีคุณค่าด้วยกัน ๔ ด้านคือ ด้านประเพณีและวัฒนธรรมเป็นความเชื่อความศรัทธาของลูกหลานชาวเมืองในจังหวัดลำปางทำให้เกิดคุณค่าทางวัฒนธรรมในวิถีชีวิตของชุมชนผู้สืบเชื้อสายเมือง การแสดงออกถึงความเคารพ เชื่อฟังต่อผู้ที่อาวุโสกว่า การแสดงความกตัญญูรู้คุณ ในขณะที่ยังมีชีวิตหรือแม้แต่ล่วงลับไปแล้วหรือกลายเป็นผีบรรพบุรุษไปแล้ว ด้านสังคมส่งผลในกลุ่มคนที่ความเชื่อและศรัทธาในการเข้าทรง มีการดำรงชีวิตอย่างสงบสุข ไม่เบียดเบียน รู้จักการให้การแบ่งปัน ต่อผู้อื่น ดำรงชีวิตอยู่ในกรอบของศีลธรรมศาสนาส่งผลให้การอยู่ร่วมกันในสังคมมีความสุข ด้านเศรษฐกิจบางสำนักทรงอาจจะให้ลูกศิษย์และชาวบ้านผลิตสิ่งเหล่านี้ต่างๆ เพื่อใช้ในการประกอบพิธีกรรมได้เอง เพื่อเพิ่มรายได้ให้คนในชุมชน หรืออาจเป็นการแลกเปลี่ยนระหว่างต่างสำนักก็ได้ เป็นการสร้างรายได้ให้แก่คนในชุมชน จากเศรษฐกิจระหว่างกลุ่มคน และยกระดับกลายเป็นเศรษฐกิจของชุมชน ด้านการเมืองกล่าวถึงในแง่ของอิทธิพลของความเชื่อความศรัทธาของประชาชนที่ต่อเจ้าทรง อย่างกรณีตัวอย่าง การลงสมัครรับเลือกตั้ง ในระดับ ท้องถิ่นถ้าเจ้าทรงมีความชื่นชอบคนใดคนหนึ่งในจำนวนผู้ลงเลือกตั้ง อาจเป็นไปได้ว่าคนนั้นอาจจะเป็นผู้ชนะในการเลือกตั้ง เพราะลูกศิษย์และผู้ใกล้ชิดเจ้าทรงย่อมจะเชื่อว่าคนที่เจ้าทรงชื่นชอบย่อมเป็นคนดีและมีคุณธรรม จากการยกตัวอย่างนี้จะเห็นได้ว่าความเชื่อความศรัทธาในเจ้าทรงก็เป็นส่วนสำคัญในการกำหนดทิศทางด้านการเมืองในระดับต่างๆ ในประเทศ สำหรับแรงจูงใจในการเข้าทรงนั้นมีมากพอสมควร ถึงแม้ที่แรกก่อนจะรับขันมาเป็นร่างทรง ส่วนใหญ่ถูกบังคับใจมา ด้วยวิธีการต่างๆ แต่เมื่อมารับขันเป็นเจ้าทรงแล้วก็มีความพึงพอใจในระดับหนึ่งเพราะได้รับการเคารพยกย่องจากสังคมว่าเป็นตัวแทนของเทพ ทำให้ฐานะเศรษฐกิจของตนเองดีขึ้น ทำให้มีอิทธิพลในด้านความคิด การตัดสินใจ ในส่วนร่วมของการเมืองท้องถิ่น สิ่งต่างๆ เหล่านี้จึงเป็นแรงจูงใจในการเข้าทรงและอยากให้คนอยากเป็นร่างทรงมากขึ้น

การเข้าทรงการที่ผู้เข้ารับบริการเมื่อมาหาเจ้าทรงแล้วจะสามารถแก้ไขปัญหาหรือได้หรือไม่ นั่นก็แล้วแต่ความเชื่อความศรัทธาที่ผู้เข้ารับบริการที่จะมีต่อเจ้าทรง บางรายเมื่อมาหาเจ้าทรงแล้วก็ประสบผลสำเร็จดังที่ตนเองหวังไว้ เมื่อประสบผลสำเร็จได้สมความตั้งใจ ก็จะเพิ่มความเชื่อความศรัทธาต่อเจ้าทรงยิ่งๆ ขึ้นไป และจะแวะเวียนมาใช้บริการอย่างสม่ำเสมอ ส่วนบางรายเมื่อไม่ได้สมหวังในสิ่งที่ตนขอ หรือต้องการ ก็จะไม่มีความเชื่อความศรัทธาต่อเจ้าทรงองค์นั้น หรืออาจจะเลิกนับถือการเข้าทรงไปเลยเพราะเห็นว่าเป็นสิ่งที่ไม่เป็นความจริงหรือเป็นสิ่งที่ไม่มีอยู่จริง แต่อาจมีบาง

รายที่ยังไม่เลิกนับถือ แต่จะเปลี่ยนสถานที่ หรือเปลี่ยนตำแหน่งเจ้าทรง ด้วยคิดว่าอาจจะมีเจ้าทรงองค์ใดองค์หนึ่งที่จะสามารถถลันตาล ความต้องการของตนเองให้สมความปรารถนาได้

ความเชื่อเรื่องการเข้าทรงของชาวพุทธในเขตเทศบาลเมืองลำปางนั้นเกิดการผสมผสานความเชื่อ ระหว่าง ศาสนาพุทธ กับ ผี ความเชื่อเรื่องผีและกฎของการเวียนว่ายตายเกิดด้วยแรงของกรรมตามความเชื่อในศาสนาพุทธซึ่งเป็นการย้ำให้เห็นความมีอยู่จริงของโลกหลังความตาย จะเห็นได้ถึงพัฒนาการของความเชื่อเรื่องการเข้าทรง มีมานานจนมาถึงปัจจุบันก็ยังมีอยู่ เมื่อวิเคราะห์เหตุและปัจจัยต่างๆ ของการคงอยู่ของการเข้าทรงจะเห็นแนวโน้มของความเชื่อเรื่องการเข้าทรงนั้นยังคงจะต้องมีต่อไปเพราะตราบโคปัญหาในด้านของเศรษฐกิจยังไม่ได้รับการแก้ไขให้ดีขึ้น วิทยาการความก้าวหน้าของแพทย์แผนปัจจุบันยังไม่สามารถตอบคำถามสาเหตุของปัญหาของโรคบางโรคได้ ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมยังมีอยู่ ความเชื่อเรื่องการเกิดใหม่ตามแรงของกรรมก็ยังมีอยู่ ดังนั้นแนวโน้มความเชื่อเรื่องการเข้าทรงของชาวพุทธในเขตเทศบาลเมืองลำปางก็ยังคงมีต่อไป จะเพิ่มขึ้นหรือลดลง แล้วแต่ปัจจัยต่างๆ ที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

ความเชื่อความศรัทธาเรื่องการเข้าทรงนั้นเป็นความเชื่อที่มีอยู่มาช้านานในสังคมไทยซึ่งเป็นการเชื่อที่มีมาก่อนการเข้ามาของศาสนาพุทธ เมื่อการเผยแผ่ศาสนาเข้ามาในดินแดนของประเทศ ไทย ความเชื่อเรื่องผี เรื่องการเข้าทรงก็ยังคงอยู่และเจ้าทรงได้นำหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนา มาเป็นหลักธรรมในการสั่งสอนลูกหลาน ลูกศิษย์ หรือผู้ที่ได้ให้การนับถือ จะเห็นได้ว่าหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาสามารถอธิบายถึงปรากฏการณ์ของ การเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไป ของมนุษย์ความแตกต่างของบุคคลที่สืบเนื่องมาจากกรรมดีและกรรมชั่วที่แต่ละบุคคลได้สั่งสมมา หนทางในการหลุดพ้นจากบ่วงทุกข์ ดังนั้นเจ้าทรงจึงเปรียบเสมือนผู้ที่ทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนา ใช้ความเชื่อความศรัทธาในเจ้าทรงมาใช้ในทางที่ถูกที่ควรชักนำผู้คนประพฤติปฏิบัติในทางที่ถูกต้องตั้งอยู่ในศีลธรรมอันดี นำไปสู่ทางประเสริฐที่สุดของการดำรงตนเป็นมนุษย์ ถ้าเจ้าทรงใช้ความเชื่อความศรัทธาของคนไปในทางที่ไม่ดี ก็จะส่งผลให้คนที่มีความเชื่อประพฤติปฏิบัติตนไปในทางที่ผิด ประกอบแต่กรรมชั่วมีชีวิตที่ตกต่ำ และนำไปสู่หนทางแห่งอบาย

๕.๒ ข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องการเข้าทรงของชาวพุทธในจังหวัดลำปาง ซึ่งงานวิจัยในครั้งนี้ทำให้ผู้วิจัยพบว่ามีข้อมูลในการศึกษาเป็นการศึกษาวิจัยกลุ่มเดียว ดังนั้น ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะในงานวิจัยในครั้งต่อไปว่าควร จะวิจัยในประเด็นดังต่อไปนี้

๑. ศึกษาความเชื่อเรื่องการเข้าทรงของชาวพุทธในนิคมหายาน
๒. ศึกษาอิทธิพลของความเชื่อเรื่องการเข้าทรงที่มีต่อวิถีชีวิตของชาวพุทธในประเทศไทย
๓. บทบาทหน้าที่ของเจ้าทรงกับการส่งเสริมพระพุทธศาสนา